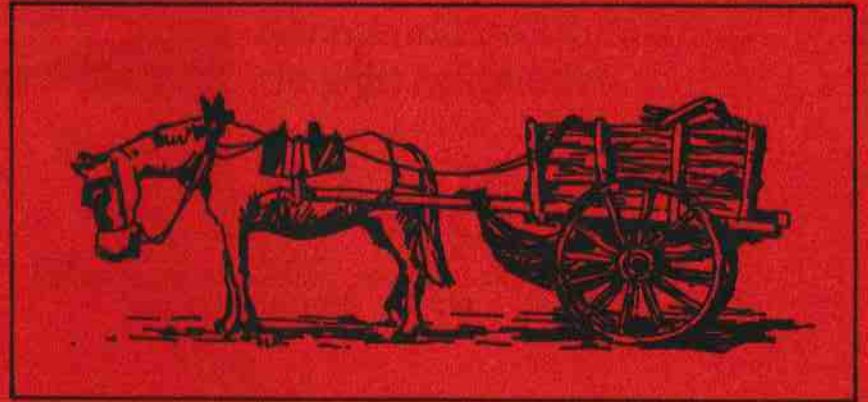

oude maten

De Rosdoek

nr 48

heemkundige studiekring
De Acht Zaligheden

heemkundige studiekring
de acht zaligheden

HEEMKUNDEVERENIGING 'DE HOOGЕ DORPEN'
VESSEM WINTELRE KNEGSEL

D E R O S D O E K

Aflevering 48

Juni 1988

Verschijnt 4x per jaar

Redactieadres: Th. van der Aalst, Ganzestraat 17,
5527 CA Hapert, tel. 04977-1671.

Administratie: C.H.M. Witmer, Nijverheidslaan 16,
5506 EE Veldhoven.

Redactieteam:

Th. van der Aalst, Ganzestraat 17, Hapert.
H. Backbier, Heike 6, Vessem.
J. v.d. Biggelaar, Kerkstraat 13, Wintelre.
J. v. Hout, Oude Provincialeweg 15, Hapert.
H. Huijbers, Weverstraat 10, Steensel.
A. Kockx, De Pottenbakker 44, Veldhoven.

De volgende Rosdoek verschijnt in september 1988.

Copy wordt ingewacht tot uiterlijk 1 augustus 1988 op het adres van de redactie.

Van de bestuurstafel.....

Tijdens de viering van het 40-jarig bestaan van onze Kring is contact geweest met de Academie voor de streekgebonden gastronomie, in België. Zij die toen in "'t Oude Slot" te Zeelst zijn geweest hebben de stand van deze Academie (A.S.G.) kunnen zien.

Binnen Uw bestuur leeft al langer de wens om in onze Kring te komen tot een werkgroep die aan dit aspect van de heemkunde de aandacht gaat schenken. De eet- en drinkgewoonten maken n.l. vooral in het kader van de folklore een groot en interessant deel uit.

Denkt u maar eens aan de speciale gerechten bij allerlei familie-gebeurtenissen als doop, communie, huwelijk, priesterfeest, begrafenis e.d.. Of binnen het kerkelijk jaar als b.v. vastenavond, pasen, oud- en nieuwjaar, parochieheiligen enz..

Wat leefde er niet rondom het slachtgebeuren? Een onderzoek van wat er nog van dit alles over is in onze tijd, lijkt ons bijzonder waardevol. Wellicht kunnen nu nog reeds vervallen gebruiken, recepten endergelijke worden achterhaald en vastgelegd.

Zoals reeds opgemerkt kan dit onderdeel ons veel leren over onze voorouders.

Het ligt in de bedoeling om voor deze werkgroep een aantal leden aan te zoeken. Deze zullen op korte termijn daarvoor benaderd worden.

Graag rekent ons bestuur daarbij op Uw medewerking.

Ook indien U toevallig niet gevraagd zou worden, maar hiervoor wel belangstelling heeft, schroom niet ons dit te laten weten. Samen moeten we hier, zeker gezien de grootte van ons kringgebied, iets behoorlijks van kunnen maken.

In dit verband mag het gezegde: "Zeg mij wat gij eet, en ik zal zeggen wie gij zijt" zeker opgeld doen.

Oerle, juni 1988.

Uw voorzitter
Th. H. v.d. Ven.

PROGRAMMA 1988-1989 STICHTING BRABANTS HEEM

- 3- 6 aug. Heemkundig Werkkamp te Budel (40ste jrg.)
- 10-11 sep. Vlaams Verbond voor Heemkunde, gowdag te 's Gravenwezel
- 11 sep. Jubileumviering Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch (alle kringen kunnen hieraan deelnemen)
- 17 sep. Open Monumentendag
- 24 sep. Congres van het Centrum voor de Studie van Land en Volk van de Kempen: 'Onderwijs in de Kempen', in Het Speelhuis te Helmond (ca. 10- ca. 16.00 uur)
- 1 okt. Symposium bij afscheid dr. L.P.L. Pirrenne als rijksarchivaris, te Tilburg
- 5 okt. Leergang Volkskunde III: 'Volksvermaak' (KUB Tilburg, aanvang 19.30 u)
- 10 okt. Kringoverleg Zuidoost-Brabant te Boekel
- 12 okt. Kringoverleg West-Brabant te Sprundel
- 2 nov. Raad van Aangeslotenen II te Tilburg (Philharmonie, aanvang 19.30 uur)
- 9 nov. Leergang Volkskunde IV: 'Brueghel en het volksleven' (KUB Tilburg, aanvang 19,30 uur)
- .. nov. Studiedag Archeologie (2de jrg.)
- 1989
- 5 mrt. Studiedag Archeologie en Nederzettingsgeschiedenis te Boxtel I (42ste jrg.)
- 19 mrt. Studiedag Archeologie en Nederzettingsgeschiedenis te Boxtel II
- 5 apr. Raad van Aangeslotenen I te Tilburg

Van de boekenplank:

Driekwart eeuw St. Caeciliakerk Veldhoven: bijzonderheden uit het bestaan van de 75-jarige parochiekerk van Veldhoven-dorp 1913-1988/ samengest. door J.F.C.M. Bijnen en Th.A. Kuijpers. S.1.: S.n., 1988.

103 p. Prijs f 17,50. ISBN 90-800104-2-1
(Bijdragen tot de geschiedenis van de Gemeente Veldhoven; 3)

Monument van liefde: aanzet tot een beschrijving van zeven eeuwen wel en wee van de parochie H. Gertrudis te Maarheeze/ publ. van de R.K. Parochie H. Gertrudis en Heemkundekring Budel en Cranendonck.

Maarheeze: R.K. Parochie St. Gertrudis, 1987.
82 p. ISBN 90-9001717-8

'Den arme gegeven...': een beschrijving van armoede, armenzorg en sociale zekerheid in Nederland, 1784-1965/ door Frank van der Loo.

2e uitgebr. dr.
Meppel: Boom, 1987.
281 p. Prijs f 43,40. ISBN 90-6009-515-4

Momentopnamen uit de geschiedenis van de katholieke kerk/ door Robbrecht Boudens.

Kampen: Kok, 1987.
394 p. Prijs f 47,50. ISBN 90-242-0834-3

Zwerftocht met middeleeuwse heiligen/ door A.D. Monna.

Amsterdam: Rodopi, 1988.
272 p. Prijs f 50,--. ISBN 90-5183-001-7

Geschiedenis van het persoonlijk leven/ red. Philippe Ariès e.a.

Dl. 1: Van het Romeinse Rijk tot het jaar 1000/ red. Aart Aarsbergen en Paul Veyne.

Amsterdam: Agon, 1987.
526 p. Prijs f 75,--. ISBN 90-5157-001-5
Oorspr. Franse uitgave, 1985.

Heide in Limburg/ red. L. Allermeersch; eindred. Johan Geusens.

Houten: Unieboek, 1988.

119 p. Prijs f 75,--. ISBN 90-209-1475-8

Het maken van een wilde bloementuin/ door Jonathan Andrews; vert. en bew. door Theo Groen. Ede: Zomer en Keuning, 1988.

158 p. Prijs f 39,90. ISBN 90-210-0142-X
Oorspr. Engelse uitgave, 1986.

De sociale structuren en economische dynamiek van 's Hertogenbosch, 1500-1550/ door B. Blondé. Tilburg: Stichting Zuidelijk Historisch Contact, 1987.

XXVI, 227 p. Prijs f 42,50. ISBN 90-70641-24-0
(Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland; 74)

Dr. Hendrik Moller, 1869-1940: een ongemakkelijk initiator van onderwijs en cultuur in Noord-Brabant/ door A.H.M. van Schaik.

Tilburg: Stichting Zuidelijk Historisch Contact, 1988.

XXV, 316 p. Prijs f 58,--. ISBN 90-70641-25-9
(Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland; 75)

Zo leefden de mammoetjagers/ tekst Karel Skle-
nár; vert. uit het Frans naar de oorspr.

Tsjechische uit. door W.A. Zantinge van der
Woerd.

Haarlem: Holland, 1988.

127 p. Prijs f 29,90. ISBN 90-251-0566-1

Van hemels licht herzien/ door Cor Swanenberg.
Delft: Eburon, 1988.

288 p. Prijs f 25,--. ISBN 90-5166-027-8

Eerder verschenen o.d.t.: Van hemels licht en
helle vuur, 1978.

Straatmuzikanten/ door Jut van het Vogeldorp.
Roermond: De Vleermuis, 1988.

63 p. Prijs f 24,95. ISBN 90-71151-30-1

Vier eeuwen behang: de geschiedenis van de
wandbespanning in Nederland/ door J.H.P. Hees-
ters.

Delft: Delftse Universitaire Pers, 1988.

188 p. Prijs f 63,60. ISBN 90-6275-245-4

(Monografiën van de Werkgroep Restauratie; 3)

Waar legwerk hangt: corpus van wandtapijten in
Nederlands openbaar en particulier bezit/ door
Elisabeth Kalf; publ. i.s.m. de Stichting Ne-
derlandse Buitenplaatsen en Historische Land-
schappen.

Dl. 1: Zeeland, Noord-Brabant, Limburg.

Alphen aan den Rijn: Canaletto, 1988.

268 p. Prijs f 60,--. ISBN 90-6469-568-7

Het rijk van de tekens/ door Roland Bathes; vert.
door Gijs Wallis de Vries.

Amsterdam: Duizend en Een, 1987.

123 p. Prijs f 33,--. ISBN 90-71346-05-6

Oorspr. Zwitserse uitgave, 1970.

Handleiding voor het beheer van een topogra-
fisch-historische atlas/ onder red. van P. Rats-
ma en C.C.S. Wilmer.

Hilversum: Verloren; 's Gravenhage: Vereniging
'De Topografisch-Historische Atlas', 1988.

215 p. Prijs 35,-- ISBN 90-71251-08-X

De opkomst van het industriegebied Noord-Bra-
bant: de beroepsbevolking in Noord-Brabant van
1909 tot 1960, onderscheiden naar bedrijfsgroep/
door J.W. Kurstjens.

Tilburg: Prokura, 1988.

Prijs f 17,-- (incl. verzendkosten).

Besteladres: Prokura, Ringbaan Oost 475, 5017
AB, Tilburg.

Van agrarische samenleving naar verzorgings-
staat; de modernisering van West-Europa sinds
de vijftiende eeuw/ door H.A. Diederiks.

Groningen: Wolters-Noordhoff, 1987.

452 p. Prijs f 59,--. ISBN 90-01-20740-5

H. Huijbers.

VELDNAMEN IN DE ACHT ZALIGHEDEN

Over dit onderwerp hield Ir. Chr. Buiks voor onze Kring een zeer interessante lezing. Hij leidde deze als volgt in:

"Onder veldnamen of toponiemen verstaat men de namen van akkers, weilanden, beemden, bossen, heidevelden, wallen, hekken etc. De namen van waterlopen en van nederzettingen vormen ieder een aparte groep, die echter in het onderstaande ook ter sprake zullen komen.

Veldnamen waren vroeger functioneel: men kon door een bepaalde naam te noemen bv. aangeven op welk stuk grond men ging werken of tegen een opgroeiend kind zeggen naar welke weide de koeien gedreven moesten worden. Voor het vastleggen van het onderpand, waaruit cijnsen en verpondingen betaald moesten worden was een perceel zonder naam veel lastiger dan één met een naam.

Per gemeente bestonden er in het verleden vele honderden toponiemen. Met alle in de loop der tijden verdwenen toponiemen komt men in diverse dorpen van de Baronie bv. op vele duizenden namen per dorp. Verandering van naam kon bv. optreden indien het perceel een andere eigenaar kreeg of indien de functie een andere werd (bv. eerst heide later bouwland).

Het vastleggen van de nog bestaande veldnamen is een werk dat met grote spoed moet geschieden, daar veel veldnamen reeds verdwenen zijn of binnen niet al te lange tijd dreigen te verdwijnen. Informanten die nog diverse toponiemen kunnen produceren worden steeds zeldzamer. Door ingrepen in het landschap (stedebouw, ruilverkaveling) verdwijnt het eeuwenoude landschapsbeeld en ook de toponiemen: percelen worden bij elkaar gevoegd, heggen en wallen vernietigd etc. Wat Kempenland betreft is de situatie aangaande de inventarisatie van de toponiemen hoogst gelukkig: door De Bont zijn tussen de 3 en 4000 nog levende toponiemen bijeengebracht (en ook op kaart aangegeven?). Om tot een volledig overzicht van elke

gemeente afzonderlijk te geraken moet er nog heel wat archiefmateriaal doorgespit worden. Veel namen vindt men in het algemeen in cijns- en verpondingsboeken, evenals in schepenregisters (verkopen, bezwaringen, boedelscheidingen). Soms beschikken kloosters over bescheiden die ons zeer ver in de tijd terugvoeren (Tongerlo, Postel, Echternach etc.).

Voor het localiseren van veldnamen dient men te beschikken over goed kaartmateriaal. In elke gemeente kan men uitgaan van de oudste kadas-terkaarten (de minuutplans van 1832), de eerste betrouwbare kaarten. Oudere kaarten zijn schaars en geven meestal slechts een klein gedeelte van een gemeente weer. Toch kunnen ook deze kaarten een grote bijdrage leveren aan de reconstructie van het landschapsbeeld uit voorbije eeuwen.

De ouderdom van veldnamen kan sterk variëren: van zeer jong tot overoud. Tot de oudste laag behoren in het algemeen de waternamen en wel speciaal die van grote rivieren. Nederzettingsnamen kunnen soms opklimmen tot de prehistorie; de meeste zijn echter ontstaan in de middeleeuwen. Aan de hand van de samenstellende delen kan men soms tot een (zeer) globale datering komen. Zo moet bv. het element heem, zoals optredend in Vessem, Stratum, Blaarthem, Dalem, Hilsem etc. dateren uit de vroege middeleeuwen.

Namen van grote gebieden zijn vrijwel steeds ouder dan individuele veldnamen. Toch komt men enkele veldnamen al tegen in de 13e eeuw. In die tijd bestonden er stellig ook al veel veldnamen. Door het ontbreken van voldoende bronnen uit die tijd kennen we ze echter niet of slechts zeer ten dele.

De informatie welke de oude veldnamen ons verschaffen is uit vrijwel geen enkele andere bron te verkrijgen. Uit veldnamen kan men bv. de voormalige aanwezigheid van bossen opmaken, men kan de dierenwereld uit het verleden er mee reconstrueren, oude rivierlopen opsporen, verdwenen versterkingen of nederzettingen aantonen enz.

De toponymie kan steun verlenen aan de archeologie door het aanwijzen van interessante 'sites'. Archeologisch onderzoek zal moeten bepalen of een bepaalde naam inderdaad geassocieerd moet worden met archeologica.

Interessant is de studie van de veldnamen ook uit genealogisch oogpunt: veel namen van (soms reeds lang verdwenen) families leven voort in veldnamen.

De interpretatie van veldnamen is een moeilijke zaak: men dient het plaatselijk dialect goed te beheersen. Door het verzamelen van zo veel mogelijk vergelijkingsmateriaal uit een zelfde gebied, kan een ondoorzichtige naam plotseling duidelijk worden. Het middelnederlands woordenboek en idiotica kunnen soms ook opheldering verschaffen. Goede terreinkennis van het onderzochte gebied is noodzakelijk voor een deugdelijk verklaring van diverse veldnamen. Corrupte vormen kunnen ontmaskerd worden als men maar beschikt over voldoende vermeldingen van een bepaalde naam (uit verschillende eeuwen). Voor de verklaring van een bepaalde naam moet men steeds van de oudste vormen uitgaan: jongere vormen zijn dikwijls gevormd door herinterpretatie (men begreep de naam niet meer en veranderde de naam in een 'beter' passende)."

Hierna ging hij over tot verklaring van de namen van vele dorpen, gehuchten en waters in onze streek.

Voor geïnteresseerden, zowel de aanwezigen bij de lezing als zij, die de lezing misten, is de volledige tekst van de lezing te bevragen via ons redactielid Ant. Kockx.

Th. van der Aalst.

WESTERHOVENSE SPROKKELINGEN (1)

Westerhoven anno 1832

Onderstaand volgt een (gedeelte van een) beschrijving van de gemeente Westerhoven uit het jaar 1832. Deze beschrijving is opgemaakt, in het kader van de werkzaamheden samenhangende met de instelling van de kadastrale registers, door de betreffende landmeter en is met name interessant vanwege de daarin opgenomen sociaal-economische informatie.

Tabel 5: Tabel van klassificatie der grondeigendommen.

Gemeente Westerhoven, Kanton Eindhoven, Provincie Noord-Brabant.

Ligging

De gemeente Westerhoven is gelegen aan de steenweg van 's Hertogenbosch naar Maastricht, vijftien mijlen ten zuid-oosten van de stad Eindhoven, hoofdplaats van het arrondissement.

Aangrenzende gemeenten

Zij wordt ten noorden begrensd door de gemeente Riethoven, ten oosten door de gemeenten Dommelen en Borkel c.a.; zij paalt ten zuiden aan het grondgebied van Borkel c.a., ten zuid-westen aan dat van Bergeijk en ten noord-westen aan dat van Riethoven.

Rivieren en beken

Zij wordt besproeid door de rivier de Stroom, die niet bevaarbaar is te dezer plaatse, alwaar zij eenen molen in beweging brengt. De beken welke derzelve grondgebied doorsnijden, zijn van zeer weinig beteekenis.

Groote wegen en buurtwegen

De steenweg van 's Hertogenbosch naar Maastricht paalt ten oosten aan deze gemeente; men telt er 4 buurtwegen, die goed onderhouden worden en gedurende het geheel jaar in eenen bruikbaren staat zijn.

Ongelijkheid van den grond

De oppervlakte van den grond is er vrij gelijk.

Graad van vruchtbaarheid van den grond

De grond is van middelmatige hoedanigheid, maar wordt in algemeen goed bebouwd, men bewerkt denselve bij groote, middelbare en kleine massen. Men vindt er eenige gedeelten heidegrond, welke door bebouwing zouden kunnen verbeterd worden, en andere welke verre het grootste gedeelte bevat, die door hunne onvruchtbaarheid en verre afstand niet wel voor ontginning vatbaar zijn.

Voortbrengselen van den grond

Hare voornaamste voortbrengsels bestaan in Rogge, Boekweit, Haver, Spurrig en Aardappelen.

Paardenfokkerijen, vee

Paarden worden er niet aangefokt, zoo dat men verplicht is dezelve tot den landbouw dienende in andere Gemeenten te kopen; ook wordt het land meestal met ossen bewerkt. De grasgewassen worden door het vee en de schapen, waarvan men 12 kudden (van 20 tot 40) alhier aantreft verbruikt.

Takken van nijverheid der inwoners

De voornaamste takken van nijverheid zijn de landbouw, er wordt geenen andere handel gedreven dan in de voortbrengsels der grond en in het vee dat er geteeld wordt, behalve het vertier in boter en andere tot het verbruik der inwoners dienende voorwerpen.

Gebouwde eigendommen

Deze gemeente is samengesteld uit hare hoofdplaats, vijf mijlen van den steenweg en nagenoeg op het middelpunt van haar grondgebied gelegen, zij bevat huizen, minder of meerder goed gebouwd. De woningen, der twee eerste Klassen zijn goed gebouwd en wel gelegen, de overige zijn niet ruim of derzelve inrigting weinig geriefelijk.

Bevolking

De geheele bevolking der gemeente bedraagt 522 inwoners.

Waterkoren-molen

Deze waterkorenmolen staat op de rivier de Stroom. Dezelve heeft twee paar steene welke niet gelijktijdig kunnen werken, geplaatst in een klein en geringen staat van onderhoud houten gebouw, hebbende dikwijls in het zomerseizoen gebrek van water. Behoort aan de gemeente.

Huizen

De huizen van deze gemeente worden in acht Klassen verdeeld, naar gelang der verscheidenheden, welke men tusschen derzelve vindt. Zij worden, over het algemeen, door de eigenaars zelve bewoond, of met eenige landerijen op mondelinge voorwaarden verhuurd. Men heeft dezelve moeten rangschikken volgens de huurwaarde, welke daaraan, naar mate hunne uitgebreidheid, ligging én den staat, waarin zij zich bevinden, schijnt te kunnen worden toegekend.

De eerste Klasse is samengesteld uit twee huizen in de kom van het dorp gelegen, zij zijn ruim en goed gebouwd. De tweede, derde en vierde Klassen bestaan uit woningen van neringdoende lieden en die der goede boumans woningen, zijnde niet groot, maar in eenen goeden staat van onderhoud.

De vijfde, zesde en zevende Klassen zijn samengesteld uit kleine landbouwers woningen, van ambachtslieden en van dagloners.

De achtste Klasse bestaat alleen uit hutten, tot schuilplaats der armoede dienende.

Tot zover Tabel 5, welke naast deze informatie verder nog informatie bevat met betrekking tot de klasseverdeling van onder meer bouw- en weilanden etc., welke echter in dit verband van minder belang is.

Tenslotte volgt onderstaand een overzicht van de aantallen huizen per (bovenbeschreven) klas-

se.

Klasse	Aantal
1	2
2	7
3	8
4	10
5	16
6	19
7	41
8	3
Totaal	106 huizen.

Bron: Inventaris Griffie, provinciaal archief
(kadastraal archief) inventarisnummer
3369; Rijksarchief te 's Hertogenbosch.

H. van Mierlo.

In september 1944 moesten de inwoners van Elst, Valburg, Heteren enz. have en goed verlaten om elders te worden ondergebracht o.a. in onze Kempen en tot ver in België.

Enkele Elstenaren, destijds in Wintelre ondergebracht, willen de herinnering aan die periode levendig houden. In 1981 werd bij gelegenheid van de kerkfeesten te Wintelre een gedenksteen aangeboden en bij de openluchtmanifestatie op 5 juni 1988 was Elst nadrukkelijk aanwezig met muziek en zang.

Vandaar dat zij ook denken aan een reünie van évacués en gastgezinnen welke binnen afzienbare tijd te Elst zou moeten plaats vinden. Officiële gegevens zijn er nauwelijks zodat informatie van de betrokkenen zelf moet komen.

Ongetwijfeld zijn er onder de lezers van de Rosdoek mensen die destijds contact hebben gehad met Elstenaren of mensen uit de directe omgeving van Elst. Vriendelijk verzoeken wij iedereen die nog namen en/ of adressen bezitten, contact op te nemen met: J. v.d. Biggelaar, Kerkstraat 13, 5513 AP Wintelre. Tel. 04905-2008

040-757250

Op zoek naar de betekenis van de oude naam van Eersel nl. "Eresloch".

Bij A.P. de Bont, 1969 lezen we de opvatting omtrent de etymologie van Eersel d.w.z. van Eresloch in 712 door Gysseling gegeven: "Germ Eras" van Ero"2+lauha-n "bosje op hoge zandgrond". Deze etymologie lijkt A.P. de Bont weinig waarschijnlijk. A.P. de Bont, 1969 (1) komt er ook niet uit en eindigt met de opmerking: Gezien de oudste klankvorm van het dorp nl. Eresloch in 712 zal het intussen wel moeilijk zijn in de dorpsnaam Eersel een -sel-afleiding te zien". Als historisch-geograaf meen ik, dat het einde van de Romeinse periode zeker niet betekent zal hebben het einde van de bewoning die dan pas weer in de vroege ME aanwezig zou zijn. Zeker de bevolking zal wat zijn teruggelopen en de natuurlijke vegetatie zal zich over grote gebieden min of meer herstellen, maar we moeten toch rekening houden met voortgaande menselijke activiteiten. Dit dan niet precies op dezelfde plaats maar toch wel bewoningscontinuïteit in een gebied d.w.z., we mogen denken aan ruimtelijke bewoningscontinuïteit.

Er moeten dus namen zijn, die terug verwijzen naar die Romeinse periode. Dus niet alleen Toxandrie, Diessen en Kuik, maar er moeten meer toponiemen te vinden zijn. A.P. de Bont, 1969 schrijft van de plaatsnaam Vessem het volgende: "Zo ziet men een plaats als Vessem, een dorp in de Kempen, met andere ogen aan als men weet dat dit teruggaat op Vessheem, waarvan Vess vermoedelijk een Keltisch woord is, en dat de eerste betekenis van Vessem is geweest: nederzetting, woonplaats aan de Vesse (d.i. de latere Kleine Beerze) etc" (2).

Zo'n keltische naam kan natuurlijk slechts bewaard blijven als de plaatselijke bevolking uit de Romeinse tijd niet geheel van de aardbodem verdwijnt.

Bekend is de Romeinse villa te Hooge Loon aan de

Kleine Beerse. Westelijk en oostelijk van Hooge Loon ligt resp. Casteren en Hoogcasteren. Het ME woord Caste = korenschuur. Deze Casternamen gaan terug op Casterlo. Casterlo duidt dus eigenlijk op de korenschuren bij het bos. Hooge Loon (Lon) betekent in de bossen. Blijkbaar zijn de terreinen van de villa verlaten gezien de bosnamen maar is volgens mij de opgedane kennis voortgegaan en deze komt dan tot uitdrukking in de Casternamen in de omgeving. Bij dat bos (1) denk ik aan een moerasbos op een veenondergrond. Tenslotte is er heel veel veen in N. Brabant geweest. Door ontwatering klinkt dit veen in en is het denkbaar dat men elders verder gaat met de agrarische activiteiten. Het bebost raken van het villa terrein en het optreden van de Casternamen in de onmiddellijke omgeving duidt mijns inziens op de voortgaande menselijke activiteiten. Er is geen breuk tussen Romeinse periode en vroege ME.

Zuidelijk van de villa te Hoogeloon ongeveer op de kruising van de Kleine Beerse met de gemeentegrens van Eersel komt of moet ik zeggen kwam er in de Kleine Beerse het dal uit van de Elsbroekse Loop. Let men op de hoogtelijn van 27 m dan is het duidelijk, dat dit dal oorspronkelijk nog veel en veel verder in ZO richting bestaan moet hebben. Het begin van dit dal ligt ergens zuidelijk van het gehucht Meer omtrent de Hooge Hees waarvandaan de Gender begint aan zijn afdaling van de horst naar de Centrale Slenk te Eindhoven.

De Gender passeert te Steensel de storing van Heerlerheide en te Veldhoven de Feldbissbreuk. Dit riviertje heeft een relatief groot verval waardoor het denkbaar is, dat door achterwaartse erosie deze Gender in staat is geweest het dal van de Elsbroekse Loop aan te tappen of zoals dat heet te onthoofden.

Hoe dan ook het dal van de Elsbroekse Loop en de Gender naderen elkaar ook nu nog zo dicht, dat we toch moeten denken aan een verbinding hier-tussen in Romeinse tijd.

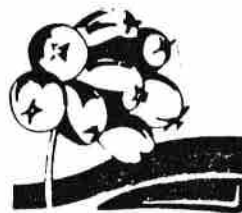
Loch in Eresloch is dan keltisch en wijst op die

verbinding. Wat is een loch in Schotland anders dan een diep ingesneden waterweg? Bij eres moet ik denken aan het latijnse Eres of heres = het nagelatene. De oudste naam van Eersel nl. Eresloch wijst dus eigenlijk op een waterwerk in de Romeinse tijd nl. het tot standbrengen van een verbinding tussen de Beerse en de Dommel via het dal van de Elsbroeken en Gender. Het werd nagelaten zo men wil overgedaan aan de blijvende keltische bevolking.

We weten dat in de naam Gender de d een toevoeging is in het Nederlands. Wat is Gener? In het latijn wijst Gener zie ook geminus op verbinden. Dit kan allemaal geen toeval zijn. De benedenloop van de Gender kennen we als Demer in de Demerstraat te Eindhoven. Is Demer ook keltisch: het sombere water d.w.z. waar men nog veen in de bedding kon zien liggen? Of moeten we denken aan demeo, demergo on de betekenis afdalen (van hoerst naar slenk)?

Drs. H.J.M. Thiadens.

- 1) A.P. de Bont Dialekt van Kempenland, 1969 P. 146
- 2) en idem p. XV.

**heemkundige studiekring
de acht zaligheden**

Nieuwe leden:

Hr. J. v. Veldhoven, Westerhoven.
Mevr. R. Neggers, Eersel.
Mevr. M. Ras, Veldhoven.

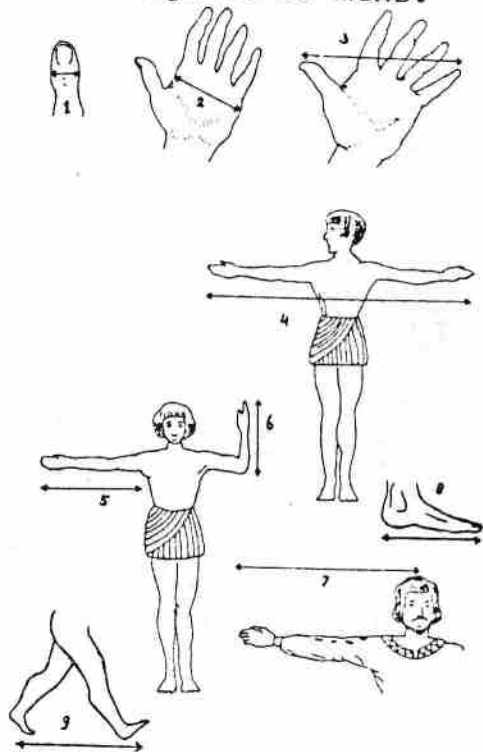
Enige opmerkingen omtrent oude maten en gewichten in de Kempen.

1. Maten ontleend aan het menselijk lichaam.

De mens is de maat van alle dingen, zeiden de Grieken reeds.

Vandaar dat vanouds delen van het menselijk lichaam als maatstaf werden aangewend. Uiteraard leidde dit gemakkelijk tot willekeur. Wat afmetingen betreft zijn immers niet alle mensen gelijk. Bijgaande tekening, ontleend aan het tijdschrift Brieven van Paulus uit Ulvenhout (nr. 66/1987/pag. 42), geeft een paar fraaie voorbeelden. Opvallend is dat de yard niet de helft is van de vadem en dus waarschijnlijk uit een andere tijd stamt. De cubit heb ik nergens terug kunnen vinden, maar komt volgens een zegsman in het oude testament voor bij de profeet Jesaja. De termen duim, span, vadem, el, voet en pas worden nog gebruikt; wel een teken dat de menselijke maten diep geworteld zijn in de mens.

1. duim	2 $\frac{1}{2}$	cm
2. palm	9 $\frac{1}{2}$	cm
3. span	± 20	cm
4. vadem	150	cm
5. el	69	cm
6. cubit	46	cm
7. yard	91	cm
8. voet	+ 30	cm
9. pas	+ 75	cm

2. Maten die samenhangen met werkzaamheden.

Voorbeelden daarvan zijn:

Dagwand - dagmaal - dagwerk: de oppervlakte, die op een dag bewerkt kan worden met ploegen, maaien, spitten, afgraven enz.

Soms leidde dat tot een vaste maat, bijvoorbeeld voor maaien en ploegen varieerde dat van $\frac{1}{2}$ tot $\frac{2}{3}$ bunder.

Koewei: hoeveelheid gras om één koe te laten grazen.

Lopense - lopenzaad: oppervlakte, die in een keer met een korf zaad bezaaid kan worden ($\frac{1}{6}$ bunder).

Morgen: zoveel land als men op een morgen met een span ossen kan ploegen: de grootte varieerde van $\frac{1}{3}$ tot $\frac{2}{3}$ bunder, later zelfs een bunder.

Uur gaans: afstand van ongeveer 5 km.

Zwad: strook land; werkgang afgemaaid hooigras.

3. Standarisering van maten en gewichten.

Om willekeur te voorkomen werden in de loop van de eeuwen standaardmaten ingevoerd tot 1800, niet landelijk of Europees, maar regionaal en plaatselijk.

De standaardmaten werden door de schepenen bewaard en de ijkmeesters moesten erop toezien dat de gebruikte maten gelijk waren aan de standaarden.

Bekend zijn zo nog de graanmaten die in 1572 golden voor de diverse Kempische dorpen; er was niet veel verschil, maar toch diende de koopman te weten met welke maat hij rekening moest houden. Een paar voorbeelden:

In Bladel was het vat 16,79 l.; in Eersel 15,9 l.; in Hapert 16 l.; in Hoogeloon 15,3 l.; in Bergeyk weer 16 l.

Volgens J.M. Verhoeff: De oude Nederlandse maten en gewichten, golden overigens hier de maten van Den Bosch en Eindhoven:

<u>Eindhoven:</u> lengtematen		roede = 5,84 m
	(= 20)	voet = 0,292 m
	(= 10)	duim = 2,92 cm
vlaktem.		morgen = 1,02 ha
	(= 6)	lopens = 0,17 ha
	(= 50)	vk.roede = 34,1 m ²
graanm.		mud = 301 l
	(= 2)	zak = 150,5 l
	(= 7)	vat = 21,5 l
<u>'s-Hertogenbosch:</u>		
gewichten		pond = 470,5 gr
lengtematen		el = 0,685 m
	(= 20)	roede = 5,75 m
	(= 10)	voet = 0,287 m
vlaktem.		duim = 2,87 cm
	(= 6)	morgen = 0,99 ha
	(= 50)	lopens = 0,165 ha
droge waren		vk.roede = 33,06 m ²
	(= 2)	mud = 301 l
	(= 4)	zak = 150,5 l
	(= 2)	schepel = 37,6 l
	(= 4)	vat = 18,8 l
	(= 4)	kop = 4,7 l
	(= 4)	maatje = 1,17 l
natte waren		okshoofd = 232,8 l
	(= 1,5)	aam = 155,2 l
	(= 100)	kan = 1,55 l
	(= 2)	mengel = 0,75 l
	(= 2)	pint = 0,38 l
bier		ton = 161,5 l
	(= 2)	vat = 80,6 l
	(= 52)	kan = 1,52 l

4. Het metrieke stelsel van Napoleon.

Bij de wet van 21 augustus 1816 werd in Nederland uiteindelijk het metrieke stelsel verplicht gesteld, maar vreemd genoeg met de oude benamingen. Deze wet trad pas in werking vanaf 1 januari 1821 en toen golden de volgende maten en gewichten:

gewichten:	pond	= 1	kg
	ons	= 100	g
	lood	= 10	g
	wichtje	= 1	g
	korrel	= 0,1	g
lengtematen:	mijl	= 1	km
	roede	= 10	m
	el	= 1	m
	palm	= 1	dm
	duim	= 1	cm
	streep	= 1	mm
vlaktematen:	bunder	= 1	ha
	(vierkante)		
	roede	= 1	are
	(vierkante)		
	el	= 1	centiare
inhoudsmaten:	mud	= 100	l (droge waar)
	vat	= 100	l (natte waar)
	schepel	= 10	l (droge waar)
	kop	= 1	l (droge waar)
	kan	= 1	l (natte waar)
	maatje	= 1	dl
	vingerhoed	= 1	cl
kubieke maat:	wisse	= 1	m ³

Vóór de hierboven genoemde vijf categorieën maten en gewichten behoort het woord "Nederlandsch(e)" te worden gelezen.

(Uit J. Verhoeff: De oude Nederlandse maten en gewichten)

Bij de vervanging van deze benamingen door de internationale terminologie in 1870 bleven nog enkele benamingen bestaan (o.a. ons, mud en bunder). Met de IJkwet van 1937 werd ook hieraan een eind gemaakt.

Een klein aantal maatnamen heeft zich tot nu toe in het spraakgebruik gehandhaafd, zoals pond, ons duim, bunder, el, maar niet steeds in de betekenis van de wet van 1816.

GOTHISCHE DORPSKERKEN EN TORENS VAN DE KEMPI- SCHE ZANDGRONDEN.

4. Kerk en toren van Sint Andreas te Oostelbeers.

Tijdens de fiets-exkursie die voor onze kring is gepland op 5 juni 1988, zal de oude toren aan de Hillestraat in Oostelbeers worden bezichtigd. In verband daarmee is deze aflevering van de serie over de gothische dorpskerken gewijd aan deze toren en aan de kerken die eertijds op deze plek hebben gestaan.

Volgens Schutjes 1) was de kerk van de apostel Sint Andreas, waarvan nu nog de toren in de velden aan de Hillestraat is gelegen, een Quarta Capella. Dat wil zeggen dat het onder de parochiekerken de meest bescheidene in rangorde was, na de Integra Ecclesia en de Media Ecclesia. De pastoors van Oostelbeers werden sedert 1207 benoemd door de abt van Tongerlo, die daarvoor steeds een van zijn eigen ordebroeders aanwees. In 16e eeuwse archiefstukken wordt Oostelbeers "Berse Monachi" genoemd, het Beers van de monniken, in tegenstelling tot "Berse Canonici", het Beers van de kanunniken, waarmee Middelbeers werd aangeduid. Middelbeers viel onder het bevestigingsrecht van de kanunniken van het kapittel van Oirschot.

Rond 1648 ging de kerk over in handen van de gereformeerden. Gedurende de 18e eeuw bouwden de katholieken een schuurkerk in het huidige dorp en toen aan het einde van de 18e eeuw de, inmiddels sterk vervallen, oude kerk weer aan de katholieken werd aangeboden, gaven dezen toch de voorkeur aan de schuurkerk, mede omdat de oude kerk "een kwartier gaans" buiten het dorp was gelegen. In 1852 begon men daar aan de bouw van een nieuwe kerk, tegenover de nog bestaande en met een gracht omgeven pastorie, en in 1893 voorzag men die kerk van een toren. In 1934 werd die kerk weer vervangen door de huidige, maar de toren van 1893 is tot op de dag van vandaag tegenover de nieuwe kerk blijven bestaan.

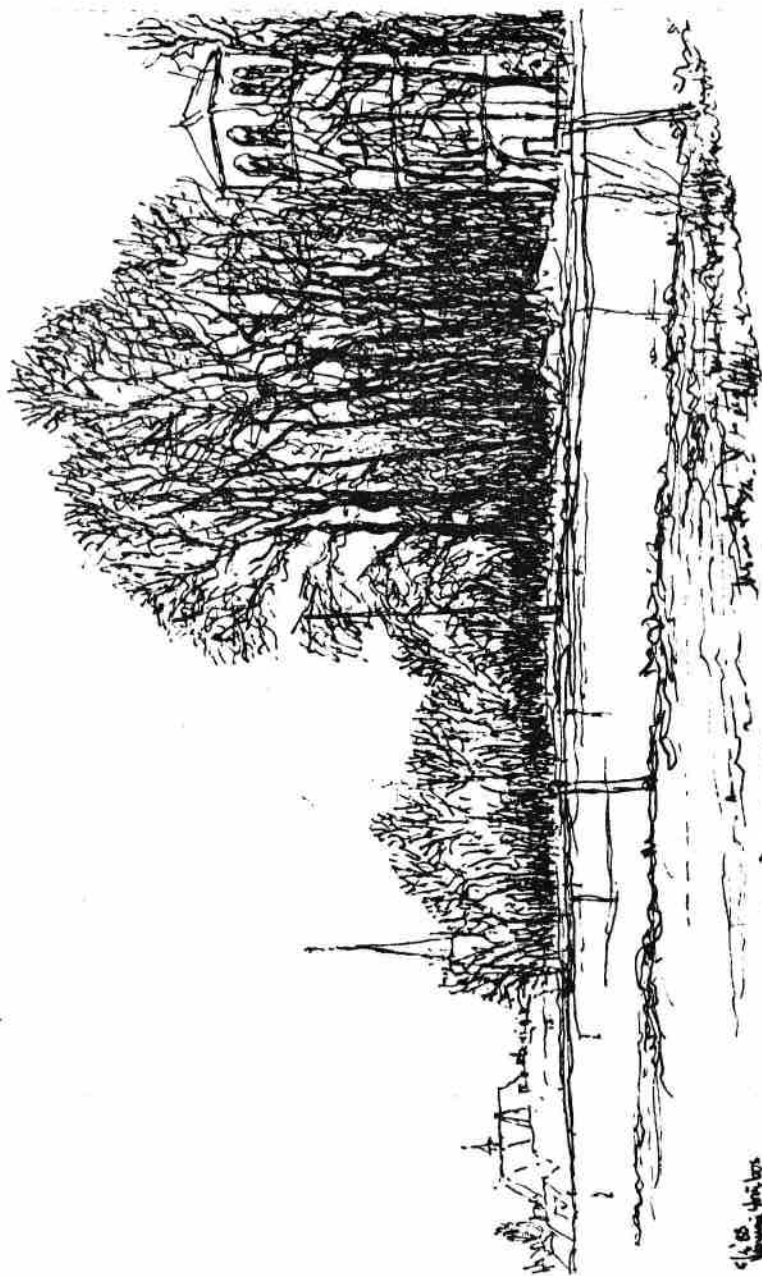

fig. 1 De oude toren van Oostelbeers ligt op een hoogte in de velden en is omgeven door grote eiken. Het dorp met de huidige kerk ligt op een "kwartier gaans" afstand.

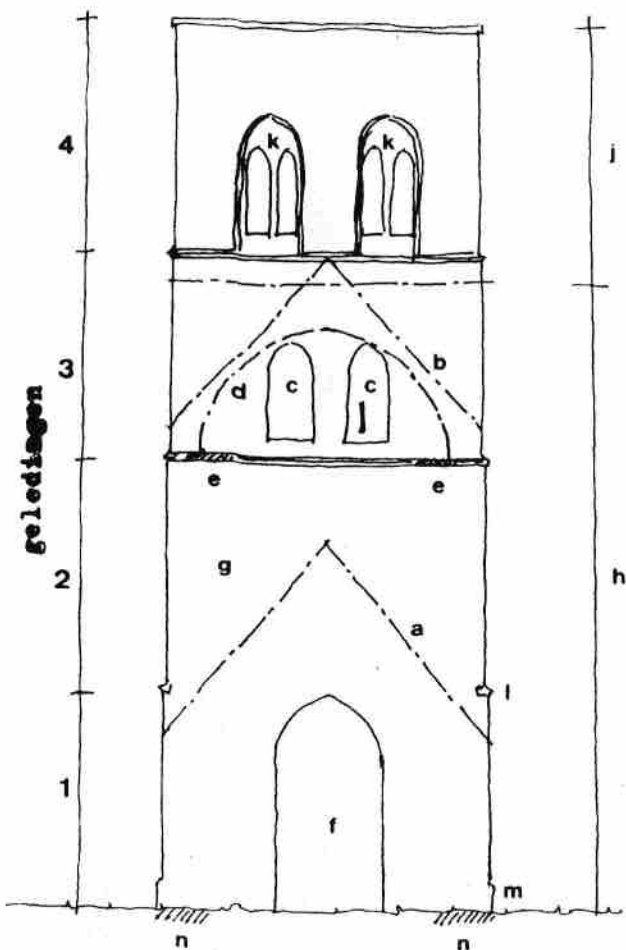

fig. 2 Oostgevel van de toren.
 a Daklijn 14e eeuwse kerk
 b Daklijn 15e eeuwse kerk
 c Dichtgemetselde galgaten uit de tijd vóór de verhoging
 d Pleisterwerk onder het houten tongewelf van de 15e eeuwse kerk.
 e Druiplijst weggehakt voor de schoren van de dakconstructie van de 15e eeuwse kerk.
 f Doorgang naar het torenportaal.
 g tweede geleding zonder de spaarvelden aan de drie andere gevels.
 h Aanvankelijke torenhoogte uit de veertiende eeuw.

- j verhoging uit de 15e eeuw.
 k Gekoppelde dubbele galgaten uit de 15e eeuw
 l Druiplijsten aan noord- en zuidgevel bleven aan de oostgevel achterwege, omdat de kerk al aanwezig was.
 m Plinten aan zuid-, noord-en westgevel bleven om dezelfde reden aan de oostzijde niet om.
 n Funderingen van de kolommen tussen middenschip en zijbeuken, van de 15e eeuwse kerk.

Hoe ver de middeleeuwse kerk buiten het huidige dorp is gelegen, geeft tekening 1 weer. Of dat betekent dat het dorp zich heeft verplaatst of dat de kerk altijd buiten het dorp heeft gelegen, is een punt waarover men het niet eens is. In ieder geval is tot op heden geen vakkundig archeologisch onderzoek gedaan om meer zekerheid te geven.

Wie de toren benadert vanuit het westen via de Hillestraat, passeert de gekanaliseerde en daarbij verlegde Kleine Beerze. Het pad gaat langs de vrij steile, oostelijke helling van het Beerzedal, waar ongeveer op het hoogste punt de toren ligt.

Het omringende landschap is geheel opnieuw verkaveld, maar daarbij is het gebied rond de toren met zijn grote eikebomen gespaard gebleven. Komt men dichterbij, dan blijkt de directe omgeving van kerk en toren omgeven te zijn geweest met een gracht waarbinnen een aarden wal. Gezien de hoge ligging moet de gracht altijd wel droog zijn geweest. Een dergelijk omweld kerkhof is nu uniek, maar moet in het verleden veel vaker zijn voorgekomen, al of niet met daarbuiten een gracht. Zowel Panken (archieff Eicha-Bergeijk) als Rijken (archieff H. Huijbers) maken melding van een dergelijke wal met omgrachting in resp. Bergeijk en Duizel rond de oude kerken. Maar ook de kerken van Oerle (J. Bijnen, Brabants Heem 1987 nr. 3) en Boxtel waren door een gracht omgeven, en in deze beide gevallen waren dat geen droge grachten.

De sobere Oostelbeerse toren laat duidelijk de ontwikkelingsgeschiedenis van de kerk aflezen. Tegen de oostgevel tekenen zich twee daklijnen af. (fig. 2). De daklijn bij a is de oudste. Die wordt gevormd door de westgevel van een klein kerkje, welke gevel geheel in de dikte van de torenwand is ingemetseld. Het metselwerk van die gevel is ook iets anders van kleur als het metselwerk van de toren en de gebruikte stenen zijn

ook iets groter. De bouwtijd van dat kerkje houdt geen verband met de stichtingsdatum van het begevingsrecht in 1207. Voor die tijd is het gebruik van baksteen al niet waarschijnlijk en een - nog niet afgerond - onderzoek naar baksteenformaten in onze streek, wijst in de richting van nog veel grotere steenformaten in de beginperiode van de opkomst van de baksteen. Op grond daarvan lijkt het gerechtvaardigd deze kerk niet ouder te schatten dan ca. 1350. Zonder nader onderzoek is er niet veel meer over te zeggen dan dat zij een eenbeukige ruimte had, al of niet met een aangebouwd koor.

Tegen die kerk heeft men de toren gebouwd. Die toren kreeg drie geledingen. De onderste geleding is geheel vlak behandeld met alleen aan de westzijde een ingang. Aan drie zijden heeft die geleding een plint, afgedekt op een primitieve manier met afgeschuinde bakstenen, speciaal voor dit doel gebakken (afb. 3a).

De tweede geleding heeft een opzet die ouderwets aandoet, namelijk met drie spaarvelden, elk voorzien van drie rondboogjes. Dit detail herinnert wel heel sterk aan de romaanse bouwwijze. De indeling in drie spaarvelden komt ook voor in Steensel (zie Rosdoek 43 en 44), maar de drie boogjes, de geringe diepte (ca. 5 cm), en de afdekking met bakstenen op plat in plaats van op kant geplaatst (zie fig. 4), doen veeleer denken aan de boogjes in de westgevel van het romaanse Boterkerkje in Oirschot. In figuur 4 zijn ook de speciaal gebakken druipsteentjes te zien, waarop de boogjes zijn aangezet.

De derde geleding is de klokkenverdieping van de toren in zijn eerste gedaante. De spitsboogvormige galmgaten zijn dichtgemetseld toen later de toren is verhoogd.

De drie onderste geledingen zijn onderling gescheiden door druiplijsten van natuursteen, die men wat extra hoogte heeft gegeven door er een zelfde profielsteen op te metselen als op de plint (zie fig. 3b). De toren heeft geen steunberen.

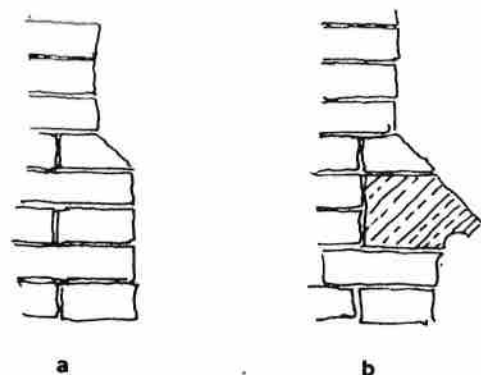

fig. 3 Detail plinten en druiplijsten.

- a. Detail plint, afgedekt met een schuin bijgesneden baksteen. In dit geval is het een gewoon formaat baksteen, waarvan vóór het bakken één lange kant schuin is afgesneden.
- b. Het gearceerde deel van de druiplijst is van natuursteen. Daarop ligt een afgeschuinde baksteen als van 3a.

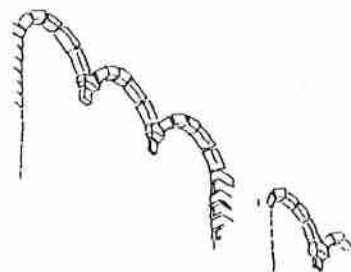

fig. 4 Het boogfries van de spaarvelden van de tweede geleding. In tegenstelling tot wat gebruikelijk is zijn de stenen niet haaks op de booglijn gemetseld maar op plat. De spaarvelden zijn slechts ca. 5 cm. diep. Vergelijk fig. 9 van het Boterkerkje te Oirschot in Rosdoek 44.

Het ontbreken van de plint, van de eerste druiplijst en van de spaarvelden in de tweede geleiding aan de oostgevel, zijn te verklaren uit het feit dat de toren pas werd gebouwd toen de kerk er al stond.

De wat ouderwetse opzet van de toren is ongetwijfeld de reden dat men in de Voorlopige Monumentenlijst van 1932 en de huidige de toren schat uit de eerste helft van de veertiende eeuw. Op zichzelf is dat niet uitgesloten, maar dan zou het kerkje nog ouder moeten zijn geweest. Vooralsnog houden wij het op de tweede helft van de veertiende eeuw.

In de vijftiende eeuw heeft men het oude kerkje vervangen door een grotere. Op afbeelding 2 is bij b daarvan de daklijn te zien. Dat is ook de kerk die Hendrik Verhees op 8 juni 1787 heeft getekend (zie fig. 6). Het was een driebeukige pseudo-basiliek met aangebouwd koor. Verhees ontspoorde hier nogal heftig door zijn gebrekkige kennis van de regels van het perspectief, zodat het niet duidelijk is of schip en koor even hoog waren. Hij tekende de kerk ten opzichte van het koor veel te breed en moest wel een groot verschil in dakhelling tussen beide tekenen om weer uit de problemen te komen. Dat grote verschil in dakhelling kan haast niet juist zijn. Overigens vinden we nog restanten van de 15e eeuwse kerk ter weerszijden van de oostgevel van de toren. Daar zijn de funderingen van de westgevels van de zijbeuken zichtbaar boven het maai-veld. Tegen de hoeken van de oostgevel van de toren zijn bovendien ook de funderingen van de kolommen tussen middenschip en zijbeuken te herkennen. (fig. 2, bij n).

De tweede kerk van Oostelbeers heeft een spitsboog-vormig houten tongewelf gehad. Op afb. 2 is bij d het verloop daarvan aangegeven. Het te- kent zich af door het nog aanwezige pleister- werk, dat klaarblijkelijk onder dat gewelf in de kerk zichtbaar was. En omdat deze kerk, in tegenstelling tot de meeste andere, na de refor-

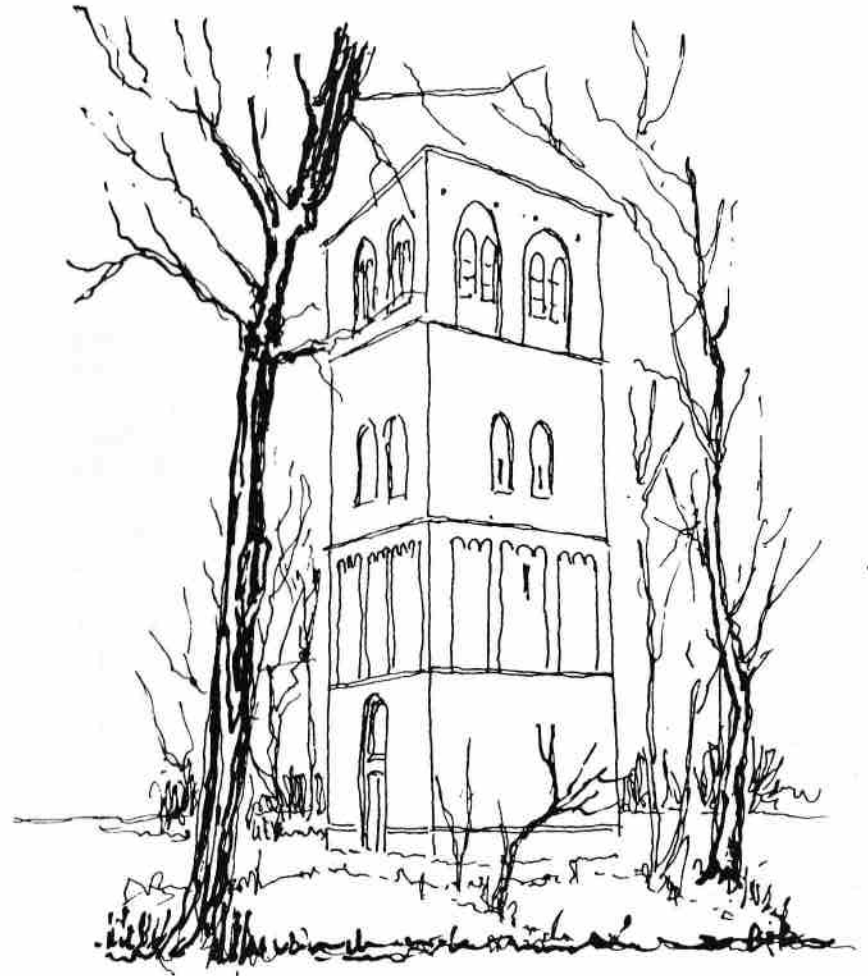

fig. 5 De Oostelbeerse toren in de huidige toestand vanuit het zuidwesten.

matie niet meer door de katholieken is gebruikt en verbouwd, moet dit pleisterwerk wel bij het middeleeuwse gewelf horen. Bij e is de druiplijst gedeeltelijk weggehakt, waarschijnlijk omdat daar de schoren onder de trek balk van de kap deze druiplijst moesten kunnen passeren.

Uit fig. 2 blijkt ook dat de galmgaten van de oude toren onder de kap kwamen: De toren was te laag voor de nieuwe kerk. Daarom werd de toren met een vierde geleding verhoogd, welke geleding (j) weer werd voorzien van galmgaten. Nu werden het er vier, twee aan twee gekoppeld onder een spitsboog.

De tekening van Verhees (fig. 6), geeft nog enkele aardige details. Wij kennen de toren van Oostelbeers alleen met een lage spits, die is aangebracht bij de laatste restauratie. Maar in 1787 had de toren een vrij normale slanke spits volgens Verhees.

En op het koor is een schoorsteen te zien. Het is bekend dat het koor van de kerk in de tweede helft van de 18e eeuw is gebruikt door de schepenbank van Oost- en Middelbeers en als raadskamer door het bestuur van Oostelbeers. De heren konden dus in de winter bij de warme kachel hun wijze uitspraken doen. Ook van het koor van de oude kerk van Bladel is bekend dat daarin de schepenbank was gevestigd.

Figuur 5 geeft de Oostelbeerse toren weer zoals die nu is. Sober zoals vanaf het beging en schitterend gelegen. Zelfs een traptoren ontbreekt en hoewel de voet van de toren als kerkportaal heeft gefunctioneerd zoals overal elders, een gewelf is daarin niet aanwezig geweest. Ook is er niets wat er op wijst dat ooit een gewelf bedoeld is, zoals in Steensel en in Middelbeers. Maar ook houten balkenplafonds waren in de kerkportalen gebruikelijk en dat zal ook in Oostelbeers wel het geval zijn geweest.

De toren van Oostelbeers is gelukkig gerestaureerd, al is dat gebeurd uit een krappe beurs. Blijkens de schutsbomen voor de toren speelt deze plek een rol in het sociale leven van Oostelbeers.

En dat dat terecht is kan iedereen bevestigen die deze fraaie stille plek bezoekt.

Eersel, 13 april 1988.
Herman Strijbos.

1) L.C.H. Schutjes: Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch.

Voorts is gebruik gemaakt van enkele publicaties in bezit van de gemeentelijke dienst.

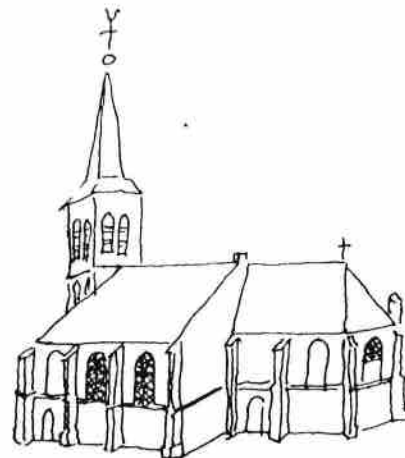

Fig. 6 De kerk van Oostelbeers naar de schets van Hendrik Verhees, zoals hij die maakte op 8 juni 1787. De tekening geeft de 15e eeuwse kerk weer: Een pseudobasiliiek met smaller koor. De toren heeft een normale spits zoals die bij onze oude dorpstorens gebruikelijk was. Op het koor rechts een schoorsteen.

Heemkundig Werkkamp: 3 t/m 8 augustus a.s.

De Heemkundekring Budel en Cranendonck organiseert het 40e Heemkundig Werkkamp van Brabants Heem, en wel van 3 tot en met 8 augustus a.s.

Het inschrijfgeld bedraagt: f 140,00 per persoon en, indien U hiervan gebruikmaakt, f 10,00 voor de huur van een fiets.

Gegadigden worden verzocht, beslist vóór 1 juli a.s. het inschrijfgeld over te maken op bankrekening, nr. 1307.25.293 van de Rabobank te Maarheeze t.n.v. de Heemkundekring Budel en Cranendonck.

Het postgironummer van de bank is: 1093322.

Definitieve inschrijving vindt plaats na ontvangst van de betaling.

Voor verdere informatie kunt U terecht bij:

Ria Schellekens, Molenstraat 32, Maarheeze,
telefoon: 04959 - 1950,

Elly Labohm, De Smelen 7 te Maarheeze,
telefoon: 04959 - 1852,

of bij onze voorzitter Th. v.d. Ven, St. Jansstraat 51, Veldhoven, telefoon: 04905 - 1207.

Programma na de zomervakantie

Zaterdag 17 sept.: Excursie naar de H. Nikolai-kerk in Kalkar en het Archeologisch Park in Xanten.

Donderdag 20 okt.: Na in het voorjaar genoten te hebben van "de dorpsgothiek in de Kempen" komt P. Boeren ons vertellen over architect Weber en zijn neo-gotische kerken.

Donderdag 17 nov.: "De Campina" is het onderwerp van F. Vlamings. Dia's tonen ons aspecten van het beheer, maar ook de sfeer is te proeven. In het informatieve tweede gedeelte zit o.a. de levenscyclus v.h. reewild.

Donderdag 15 dec.: Gemert, Duitse Orde, Alden Biesen. Deze namen zijn onverbrekelijk met elkaar verbonden. A. Otten uit Gemert weet er erg veel van en vertelt er erg graag over.

Donderdag 19 januari 1989: Jaarvergadering (een hele korte!) met een lezing door Th. Franssen over: Carnaval van 2000 vóór tot 2000 ná Chr. Van Babylon, via Griekenland, Rome, Keulen naar Arabant nú.

In september of oktober verwachten we een tegenbezoek van "Die Overdraghe" uit Klundert.

In maart komt Fr. Theuws spreken over het kempenproject. Datum en exact onderwerp zijn nog niet definitief vastgesteld.

Voor de maanden febr. en april zijn we nog in onderhandeling over de volgende onderwerpen: Bierbrouwen en Streekgebonden gastronomie. Te zijner tijd hoort U meer daarover.

Voor de komende weken wensen wij U een goede, gezonde vakantie. Kom allen veilig thuis, zodat we elkaar tijdens de bijeenkomsten weer kunnen ontmoeten.

Tot ziens.